

Havacılıkta Temel Uluslararası Kuruluşlar

- Hava Hukuku uzmanları uluslararası Teknik Komitesi
- Uluslararası Hava Seyrüseferi Daimi Komisyonu
- Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatı

Havacılıkta Bölgesel Kuruluşlar

Şikago Konvansiyonunun ardından sivil havacılıkta daha büyük koordinasyonu ve serbestliği sağlamak amacıyla girişimler olmuş fakat hiçbiri tümüyle başarılı olamamıştır. Bununla birlikte Avrupa Devletleri arasında dikkate değer bir iş birliği ortaya çıkmıştır. Sadece hava yolu şirketleri arasında değil Avrupa Konseyi çerçevesinde iş birliği sağlanmıştır.

- Avrupa Sivil Havacılık Konferansı Teşkilatı
- Avrupa Hava Seyrüsefer Emniyeti Teşkilatı
- Avrupa Havacılık Otoriteleri Birliği- Eğitim Organizasyonu

Avrupa Havacılık Emniyeti Ajansı

Hava Hukukunun Tanımı ve Terminolojisi

Profesör Charles de Visser'e göre "Hava hukuku, hava çevresi ile onun kullanılmasını düzenleyen kuralların bütünüdür." Ambrossini "hava hukukunu, havada seyrüseferle ilgili münasebetleri düzenlemek için özel olarak konmuş olan hukuk kurallarının bütünü" olarak saymıştır. Ru tanımların dar olması eleştirilerek, hava araçları üzerinde mülkiyetin iktisabı ve rehin tesisi gibi konuları kapsamadığından bahsedilmiştir.

Hava hukuku; havacılık hukuku, hava taşıma hukuku, hava seyrüsefer hukuku gibi adlarla da anılmaktadır.

Havada seyrüseferin bireyler arasında olduğu kadar bireylerle devlet arasında ve havacılığın sınırları aşması nedeniyle devletler arasında da çeşitli ilişkiler ve sonuçlar ortaya çıkarması mümkündür. Hava hukuku bulun bu ilişkileri düzenlemek ve ortaya çıkan sorunları çözmek zorundadır. Bunun için de çok çeşitli hükümlere ihtiyaç vardır. Hava hukukunu hukukun belli dallarından birine sokmaya imkân yoktur. Hava hukuku; devletler hukuku, idare hukuku, ceza hukuku, devletler özel hukuku, borçlar hukuku, ticaret hukuku ile ilgili düzenlemeleri içeren bir hukuk dalıdır.

Hava Hukukunun Sınıflandırılması

Askeri hava hukuku terimiyle askeri uçak ve diğer askeri hava araçlarının tabi oldukları hava hükümleri kastedilir.

Hava özel hukuku hava gemilerinin seyrüseferi dolayısıyla fertler arasında doğan hukuki ilişkileri düzenleyen hükümlerin incelendiği hukuk dalıdır. Hava özel hukuku kuralları, uluslararası hukuk kuralları ve iç hukuk kurallarıdır.

Hava hukuku, kaynaklarına ve ulusal veya uluslararası ilişkilerde geçerli olup olmadığına göre ulusal ve uluslararası hava hukuku diye iki kısma ayrılmaktadır. Bu sınıflamaya göre, uluslararası hava hukukunun içinde hem uluslararası hava kamu hukuku hem de hava özel hukuku kuralları yer almaktadır.

Hava Hukukunun Özellikleri

Hava hukukunun özellikleri, politikliği, uluslararası olması ve bağımsızlığıdır.

Hava hukukunun politikliği yani siyasi karakteri vardır. Hava hukukçusu Prof. Dr. Mazhar Nedim Göknıl'e göre; "Hava hukukunun en önemli özelliği politikliğidir. Ona bu özelliği veren bir taraftan "hava taşıtının" diğer taraftan "hava"nın arz ettiği özellikleridir.

Hava hukuku uluslararası yani ağırlıklı ulan bir hukuk dalıdır. Bu da hava seferlerinin çoğunlukla uluslararası oluşunun doğal bir sonucudur. Hava seyrüseferinin asıl görevi uzak ülkeler ve kıralar arasında sürekli bir ilişkiyi oluşturmak, kıtaları birbirine yaklaştırmaktır.

Hava aracının en önemli özelliği hızıdır. Hava araçları dünyanın herhangi bir köşesini diğerine bağlar, uzak ülkeler ve kıtalar birbirine yaklaşır.

Hava hukukunun diğer bir özelliği de bağımsızlığı veya özerkliğidir. Hava hukuku hava yolu ile seyrüseferden doğan ilişkilerin (bunlar ister kamu veya özel ister ulusal veya uluslararası olsun) tümüne uygulanacak kuralları içerir. Bu kurallar "hava" ile "hava araçlarının" özelliklerine uymak zorundadırlar.

Hava hukukunun bağımsız bir hukuk dalı olup olmadığı tartışılmaktadır. Hava hukukunun özelliğini kabul etmekle beraber ayrılığını kabul etmeyenler de vardır. Genel hukuk düzeninin, havacılık faaliyetlerinin ortaya çıkardığı sorunları çözmeye yeterli olmadığına dair hukukçular arasında fikir birliği vardır. Görüş ayrılığı, bu faaliyetleri düzenlemek üzere özel hükümler konulmalı mı, yoksa hava araçları da sonuçta bir ulaştırma aracı olduğundan diğer (kara, deniz ve iç su) ulaştırma araçlarının ortaya çıkardığı ilişkilerle birlikte bir seyrüsefer hukuku çerçevesi içinde mi düzenlenmelidir, konusunda ortaya çıkmıştır.

Hava Hukukunun Tarihçesi

İnsanoğlunun ayağını yerden kesmesinin etrafındakiler ve devlet adamları üzerindeki ilk tesiri, takdir ve hayranlıkla beraber, korku ve endişe olmuştur. Daha İlk uçuş denemeleri yapılır yapılmaz devletler emniyet kaygısı ile derhal harekete geçip, bu tehlikeli teşebbüsten gelebilecek zararları önlemek için gerekli tedbirleri almak yoluna gitmişlerdir.

Batıda hava hukukuna dair ilk düzenleme, Montgolfier balonları hakkındaki 1784'te çıkarılan bu emirname, önceden izin almadan balonla havalanmaları yasak etmiştir.

On dokuzuncu yüzyılın sonlarıyla yirminci yüzyılın başlarında yürürlüğe giren hava hukuku düzenlemeleri arasında Prusya İçişleri Bakanı'nın hava seyrüseferleri hakkında yayınladığı 9 Nisan 1982 tarihli sirküler ile Fransa'nın hava seyrüseferleri hakkındaki 21 Kasım 1911 tarihli kararnamesi de vardır.

İlk havacılık faaliyetlerinden Birinci Dünya Savaşı'na kadar resmi faaliyetlerde görülen bu çekingenliğin yanı sıra bilim adamları ve gayri resmi kurumlar hava hukuku konularına ilk günlerden beri yakın bir ilgi göstermişler ve hava hukukunun gelişmesinde büyük katkılarda bulunmuşlardır.

Türk Hava Hukukunun Tarihçesi

Türkiye'de hava hukukuna ait ilk metin 1914 tarihli "Selain-i Havaiyeye ait Menatik-ı Memnua Nizamnamesi" (Hava Gemilerine Ait Yasak Bölgeler Tüzüğü) dir. 19 maddeden oluşan bu tüzük daha çok savunma düşünceleriyle yürürlüğe konulmuştur.

Talimatnamenin on birinci maddesinde Türkiye savaşa girdiğinde düşman sivil hava araçlarının

askeri düşman araçları gibi muamele görecekları belirtilmektedir.

1925 yılında çıkarılan ilgili Talimatnameden sonra hava hukukuna dair bazı kanunlar kabul edilse de bunlar daha çok sivil havacılık kuruluşları ile ilgili kanunlardır.

Türkiye'de sivil havacılığı düzenleyen ilk kanun olan 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu 14 Ekim 1983 tarihinde kabul edilerek 19 Ekim 1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Halen yürürlükte olan kanuna dayalı olarak Türkiye'de bir sivil havacılık mevzuatı oluşmuştur. Sivil Havacılık Kanunu ile sivil havacılığın hem kamu hukuku hem özel hukuk alanındaki düzenlemeleri yapılmıştır.

İstiklal Savaşı sonunda Lozan'da imzaladığımız antlaşmalar hava hukuku tarihimiz bakımından özel bir önem taşımaktadırlar. Ülkemiz Sevr Antlaşmasıyla elinden alman hava hâkimiyetine hu antlaşmalarla tekrar kavuşmuştur.

Türk hava hukuku literatürünün tarihçesine bakıldığında. Hava hukukuna ah ilk eserin. Türk Tayyare Cemiyeti (Türk Hava Kurumu) hesabına hukukçu emekli General Rıfat Taşkın tarafından hazırlanıp 1934 yılında bastırılan "Hava Hukuku" adlı eser olduğu görölmektedir.

Hava Hukukunun Kaynakları

Bir ülkenin hava sınırları içinde havacılıkla ilgili hukuki ilişkileri düzenleyen hükümleri içeren kaymaklara ulusal kaynaklar denir. Kanunlar, yönetmelikler, talimatlar. Ulusal hava hukukunu meydana getirir.

Uluslararası kaynaklar ise: uluslararası düzeyde havacılıkla ilgili hukuki ilişkileri düzenleyen hükümleri içeren kaymaklarıdır.

- Çok taraflı havacılık sözleşmeleri
- İkili hava ulaştırma anlaşmaları
- Bölgesel havacılık organizasyon ve anlaşmaları
- Uluslararası hukukun genel prensipleridir.

Yardımcı kaynaklar:

- Genel hükümler: Medeni hukuk ve ticaret hukuku hükümleri

Mahkeme kararları

Türk Hava Hukukunun Kaynakları

Ulusal kaynaklar:

- 1.Türk Sivil Havacılık Kanunu
- 2.Sivil Havacılık Yönetmelikleri
- 3.Sivil Havacılık Talimatları
- 4.Sivil havacılık kuruluşları ile ilgili mevzuat
- 5.Türk sivil havacılığı ile ilgili hükümler içeren kanunlar
- 6.Türk sivil havacılığı ile ilgili hükümler içeren yönetmelikler
- 7.Türk sivil havacılığı ile ilgili hükümler içeren talimatlar

Uluslararası kaymaklar Türkiye'nin taraf olduğu (onaylayıp yürürlüğe koyduğu) çok taraflı sözleşmeler, ikili hava ulaştırma anlaşmaları, Avrupa organizasyonları düzenlemeleri ve anlaşmaları ile

Avrupa dışı organizasyonları düzenlemeleri ve anlaşmalarından oluşmaktadır.

Türk hava hukukunun yardımcı kaynakları arasında genel hükümler olan Türk Ticaret Kanunu hükümleri, Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu hükümleri bulunmaktadır.

